

दर्ता नं. ३०४
दर्ता मिति २०६८/४/२०

प्रशासन
प्रमुख अधिकारीको
नियमित रूपमा
राहत वितरण
सहज हुनेछ
०२/०५/२०

राष्ट्रिय सूचना आयोग

प्रमुख सूचना आयुक्त महेन्द्र मान गुरूङ्ग
सूचना आयुक्त कमला ओली थापा
सूचना आयुक्त रत्नप्रसाद मैनाली
आदेश

श्री प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
बैजनाथ गाउँपालिका, बाँके

विषय: सूचनाको हकसम्बन्धी ऐन, २०६४ को दफा १९ को खण्ड (ख), (ग) र (ङ) बमोजिम स्पष्ट सूचना प्रवाह गर्न नेपाल सरकारका मुख्य सचिव/प्रदेश सरकारका प्रमुख सचिव र स्थानीय तहका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको नाममा जारी आदेश।

कोरोना भाइरसको संक्रमणको रोकथाम, नियन्त्रण तथा उपचार र राहतका लागि नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार तथा स्थानीय तहका सार्वजनिक निकायहरूले गरिरहेका प्रयासहरू सकारात्मक दिशा तर्फ गइरहेको अवस्था हुँदा-हुँदै पनि संक्रमितको संख्या बढ्दै गइरहेको अवस्था छ। साथै विदेशबाट नेपाल आउन चाहने नेपाली नागरिकका लागि पनि उपयुक्त व्यवस्था गर्न पर्ने अवस्था सिर्जना भै सकेको छ। यसर्थ यसको रोकथाम, उपचार, राहत तथा व्यवस्थापन लगायतका कार्यहरूका लागि थप प्रयासहरू जारी राख्न तथा परीक्षणलाई विस्तार तथा तीव्रता दिन अत्यन्त आवश्यक देखिएको छ।

नेपाल सरकारले घोषणा गरेको बन्दाबन्दी (लकडाउन) को अवधि २०७७ जेठ २० गतेसम्म थपिएको अवस्थामा थपै गर्दा केही अत्यावश्यक क्रियाकलापहरूमा खुकुलोपना पनि ल्याइएका निर्णयहरू पनि सार्वजनिक भएका छन्। साथै सरकारी कार्यालयहरू आंशिक कर्मचारी राखी चालु राख्ने निर्णयका कारण सार्वजनिक निकायहरूमा स्वाभाविक रूपमा चहलपहल बढ्ने अवस्था छ। लकडाउनको अवधिमा विपदमा परेका नागरिकहरूका लागि तिनै तहका सार्वजनिक निकायहरूले राहत वितरण, क्वारेन्टिन व्यवस्थापन, उपचार व्यवस्थापन लगायतका कार्यहरू गरिरहेका छन्। यसका लागि आवश्यक पर्ने उपचार सामग्रीदेखि राहत सामग्रीहरू खरिद, भण्डारण तथा वितरणका कार्यहरू भएका छन्। नीतिगत, कार्यान्वयन तथा समन्वयसम्बन्धी प्रशस्त निर्णयहरू हुनुका साथै ती निर्णयहरू कार्यान्वयनमासमेत गएका छन्। विपदमा परेका नागरिक तथा व्यवसायहरूको लागि विभिन्न तहका सार्वजनिक निकायहरूबाट कुनै न कुनै प्रकारका सहूलियत तथा राहतका प्याकेजहरू घोषणा भएका छन्।

सार्वजनिक सरोकारको विषय भएको हुनाले यस समयमा नागरिकलाई संक्रमणबाट जोगाउन, उपचार गर्न, राहत प्रदान गर्न विभिन्न तहका सार्वजनिक निकायहरूबाट भएका र अब हुने यस्ता कार्यहरूसम्बन्धी सूचनाहरू अद्यावधिक गरिराख्नु पर्ने जिम्मेवारी सूचनाको हकसम्बन्धी ऐन, २०६४ को दफा ५ को उपदफा (१) ले सार्वजनिक निकायलाई दिएको छ। साथै यस्ता सूचनाहरूका संरक्षण तथा उचित व्यवस्थापनबाट मात्र भविष्यमा आइपर्ने सक्ने यस्तै महामारी तथा विपदका वेलामा पुनः प्रयोग गर्न सकिनुका साथै तत्काल सार्वजनिक गर्नसमेत सहज हुनेछ। अहिलेको प्रविधिको युगमा यस्ता दस्तावेजहरू विद्युतीय स्वरूपमा संरक्षण गर्नु पनि उपयुक्त हुने यस आयोगको ठहर रहेको छ।

स्वभाविक रूपमा अहिलेको अवस्थामा कुनै पनि सार्वजनिक निकायको पहिलो प्राथमिकता भनेको सर्वसाधारण नागरिकलाई कोरोना भाइरसको संक्रमणबाट जोगाउनु र राहत उपलब्ध गराउनु हो र यसैमा जोड दिन आवश्यक रहेको विषयमा आयोग सम्मत छ ।

सार्वजनिक निकायहरूको पारदर्शी र उत्तरदायी क्रियाकलाप लोकतन्त्रको एउटा महत्वपूर्ण आधारस्तम्भ हो । कोरोना भाइरसको संक्रमण रोकथाम, नियन्त्रण तथा उपचार र राहतका लागि सार्वजनिक निकायहरूले गरेका प्रयासहरूका बारेमा यथार्थ र सही सूचना समयमै पाउँदा सर्वसाधारण नागरिकबाट स्वभाविक सहयोग र समर्थन प्राप्त गर्न सकिन्छ । नेपालको संविधानको धारा २७ ले प्रत्येक नागरिकलाई आफ्नो वा सार्वजनिक सरोकारको कुनै पनि विषयको सूचना माग्ने र पाउने हक हुनेछ भन्ने व्यवस्था गरेको छ । यस संवैधानिक हकलाई कार्यान्वयन गर्न सूचनाको हकसम्बन्धी ऐन, २०६४ ले कानूनी व्यवस्था गरेको छ ।

नेपाल सरकारबाट घोषणा भएको बन्दावन्दी (लकडाउन) विस्तारै खुकुलो हुँदै जाँदा स्वभाविक रूपमा नागरिकहरूले नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार तथा स्थानीय तहका सार्वजनिक निकायहरूले यस क्रममा गरेका निर्णय, क्रियाकलाप तथा विवरणहरूसम्बन्धी सूचना माग गर्न आउने क्रम बढ्ने देखिन्छ । यसरी माग गरिने सूचनाको संख्या स्वाभाविक रूपमा बढी हुने सम्भावना रहन्छ । यसले गर्दा सार्वजनिक निकायहरूले सूचना उपलब्ध गराउनु पर्ने संवैधानिक दायित्व निर्वाह गर्दैगर्दा अन्य महत्वपूर्ण कार्यमा दिनु पर्ने समय यसका लागि प्रयोग गर्न पर्ने सम्भावना रहन्छ ।

सूचनाको हकसम्बन्धी ऐन, २०६४ को दफा ४ उपदफा (१) र उपदफा (२) को खण्ड (क), (ख) र (ग) बमोजिम क्रमशः सूचनाको हकको सम्मान र संरक्षण गर्नु गराउनु पर्ने, सूचना समय समयमा सार्वजनिक, प्रकाशन तथा प्रसारण गर्ने गराउने, सूचनामा नागरिकको पहुँच सरल र सहज बनाउने, आफ्नो कामकारवाही खुला र पारदर्शी रूपमा सम्पन्न गर्ने दायित्व सार्वजनिक निकायको हुने व्यवस्था गरेको छ । यस अवस्थामा सार्वजनिक निकायहरूले कोरोना भाइरसको संक्रमणको रोकथाम, नियन्त्रण तथा उपचार र राहतका लागि गरेका निर्णय, खरिद तथा वितरणसम्बन्धी क्रियाकलापहरूका सूचना स्वतः सार्वजनिक गर्दै जाने हो भने सर्वसाधारण नागरिकलाई सूचना माग गरिरहन पर्ने अवस्था तथा सार्वजनिक निकायहरूलाई सूचना उपलब्ध गराउन लाग्ने समय र भ्रष्टाचारबाट मुक्ति दिलाउन सम्भव हुन्छ भन्ने आयोगको विश्वास रहेको छ । तसर्थ, सूचनाको हकसम्बन्धी ऐन, २०६४ को दफा १९ को खण्ड (ख), (ग) र (ङ) बमोजिम नेपाल सरकारका मुख्य सचिव, प्रदेश सरकारका प्रमुख सचिव र स्थानीय तहका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत मार्फत सबै सार्वजनिक निकायहरूलाई देहायबमोजिम गर्न गराउन निर्देशन दिने निर्णय गरेको छ ।

१. नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार तथा स्थानीय तहका सार्वजनिक निकायहरूबाट कोरोना भाइरस रोकथाम, नियन्त्रण तथा राहतका लागि भए गरेका कामहरूका बारेमा नियमित रूपमा सार्वजनिक गराउने व्यवस्था मिलाउने ।
२. उपलब्ध र वितरण भएका वा गरिने तथा खरिद गरिने उपकरण, स्वास्थ्य सामग्री, सेवा तथा औषधीका बारेमा नियमित रूपमा नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार तथा स्थानीय तह तथा सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाहरूबाट सार्वजनिक गराउने व्यवस्था मिलाउने ।

३. आइसोलेशन, क्वारेन्टिन, होम क्वारेन्टिन, सरकारी एवं गैरसरकारी तवरमा निर्मित संघ, प्रदेश, स्थानीय तहका उपचार स्थलहरु वा स्वास्थ्य संस्थाहरुमा रहेका नागरिकहरुका बारेमा एकिकृत तथ्यांकीय विवरण नियमित रुपमा सार्वजनिक गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।
४. नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार तथा स्थानीय तहका सार्वजनिक निकायहरुबाट लकडाउनका समयमा राहत उपलब्ध गराउन पर्ने नागरिकहरुलाई वितरण गरिएको राहतको विवरण तथा आधार नियमित रुपमा सार्वजनिक गर्ने व्यवस्था मिलाउने । सहजता तथा अभिलेखका लागि यस्ता विवरण विद्युतीय प्रणालीमा सुरक्षित राख्ने व्यवस्था गर्ने ।
५. लकडाउन जारी रहेको अवस्थामा अत्यावश्यक खाद्य पदार्थ, औषधी तथा अन्य वस्तु विक्री वितरण गर्ने स्थान, समय र पालना गर्नु पर्ने नियमहरु (विक्रेता तथा नागरिक दुवैका लागि) का बारेमा नियमित रुपमा जानकारी गराउने ।
६. यस सन्दर्भमा सामाजिक वा सांस्कृतिक दृष्टिले पिछडिएको महिला, दलित, आदिवासी, आदिवासी जनजाति, मधेशी, थारू, मुस्लिम, उत्पीडित वर्ग, पिछडा वर्ग, अल्पसंख्यक, सीमान्तकृत, किसान, श्रमिक, युवा, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, लैंगिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, अपांगता भएका व्यक्ति, गर्भावस्थाका व्यक्ति, अशक्त वा असहाय, पिछडिएको क्षेत्र र आर्थिक रूपले विपन्न खस आर्य लगायतका व्यक्तिहरुका लागि छुट्टै कार्यक्रम ल्याइएको भए त्यस्ता कार्यक्रमका बारेका सूचना सार्वजनिक गर्ने ।
७. नेपाल सरकार, प्रदेश तथा स्थानीय तहहरुले राहत कोषहरु स्थापना गरेका विवरणहरु सार्वजनिक भैरहेका छन्, यस्ता कोष संचालनका लागि स्पष्ट कार्यविधि तथा निर्देशिका तयार गरी यस कोषमा जम्मा हुने र खर्च भएको विवरण नियमित र अनिवार्य रुपमा स्वतः सार्वजनिक गर्ने व्यवस्था गर्ने गराउने ।
८. नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार तथा स्थानीय तह र सम्बद्ध निकायहरुले आ-आफ्नो निकायका सूचना अधिकारीलाई यस समयमा ईमेल, भाइवर, मोवाइल तथा अन्य माध्यमबाट समेत सम्पर्क गर्न सकिने व्यवस्था गर्ने ।
९. बन्दाबन्दी (लकडाउन) मा केहि खुकुलोपन ल्याउने निर्णय हुँदै गर्दा वा बन्दाबन्दी खुलेको अवस्थामा पनि कोरोना भाइरसको औषधी वा खोप उपलब्ध नभएसम्म पूर्ण रुपमा खुला हुने संभावना नरहेको अवस्थामा सर्वसाधारण नागरिकले गर्न हुने र गर्न नहुने विषयमा दोहरो अर्थ वा द्विविधा नहुने गरी स्पष्ट भाषामा यथाशक्य विभिन्न स्थानीय भाषामा र उपलब्ध सबै प्रकारका स्थानीय सञ्चारमाध्यमहरुको प्रयोग गरी प्रत्येक नागरिकको पहुँचमा पुग्ने गरी प्रचार प्रसार गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।
१०. विदेशबाट नेपाल आउन चाहने नेपाली नागरिकहरुलाई नेपाल ल्याउने सम्बन्धमा स्पष्ट सूचना सार्वजनिक गर्ने ।
११. नेपाल सरकारबाट स्वीकृत सूचनाको हक कार्यान्वयन सम्बन्धी अनुगमन निर्देशिका, २०७६ बमोजिम गठित केन्द्रीय समन्वय इकाई, कार्यान्वयन अनुगमन इकाई, प्रदेश अनुगमन इकाई र जिल्ला अनुगमन इकाईहरुलाई सकृय गराई यस अवधिमा र नियमित रुपमा सूचनाको हकको प्रयोग बारेमा अनुगमन गरी त्यसको प्रतिवेदन सार्वजनिक गर्ने र यस आयोगलाई पनि जानकारी दिने व्यवस्था मिलाउने ।

१२. सार्वजनिक निकायमा रहेका सूचना संकलन गरी सर्वसाधारण नागरिकसम्म पुऱ्याउने आमसञ्चारकर्मीहरु तथा सूचनाका हकका अभियन्ताहरु सार्वजनिक निकायहरुमा गई रहने पर्ने हुँदा निजहरुको स्वास्थ्य सुरक्षाको व्यवस्था मिलाउन आवश्यक व्यवस्था गर्ने ।
१३. सूचना प्रवाह गर्ने क्रममा सार्वजनिक निकायहरुले व्यक्तिगत प्रकृतिका सूचनाहरु पनि दिएको वा दिने संभावना रहेको र यसबाट पर्ने प्रभाव दुखदायी हुन सक्ने तथा यस्ता कार्य गर्न कानूनी रुपमा पनि सूचनाको हकसम्बन्धी ऐन, २०६४ को दफा २८ ले प्रतिबन्ध लगाइएको हुँदा यस्तो कार्य नगर्ने नगराउने ।
१४. कोरोना भाइरसका कारण मृत्यु भएकाहरुको शव व्यवस्थापनमा केहि अन्यायलता भईरहेको समाचार प्रकाशन तथा प्रसारण भई रहेको संन्दर्भमा थप स्पष्टता गराउन पर्ने भए थप स्पष्ट गराउन तथा व्यवस्थापनका लागि गरिएको तयारी सम्बन्धी वा व्यवस्थापन सम्बन्धी सूचना सर्वसाधारण नागरिकले बुझ्ने गरी सार्वजनिक गर्ने गराउने ।
१५. उल्लेखित विवरण तथा कोरोना भाइरसबाट बच्न नागरिकले पालना गर्न पर्ने विषयहरु स्थानीय भाषामा तथा स्थानीय सञ्चार माध्यमको अधिकतम प्रयोग गर्ने गराउने ।
१६. प्रत्येक सार्वजनिक निकायले कानूनी व्यवस्था बमोजिम प्रत्येक तीन/तीन महिनामा गरिने स्वतः प्रकाशनमा उल्लेखित विवरणहरु समेत समावेश गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।

(रत्नप्रसाद मैनाली)
सूचना आयुक्त

(कमला ओली थापा)
सूचना आयुक्त

(महेन्द्र मान गुरूङ्ग)
प्रमुख सूचना आयुक्त

ईति सम्बत् २०७७ जेठ ०६ रोज ३ शुभम् ।